

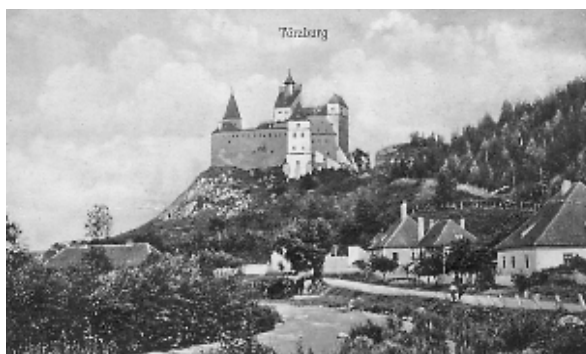
Nicolae PEPENE

REȘEDIȚA PARTICULARĂ DIN BRAN A REGINEI MARIA A ROMÂNIEI

*Castelul Bran a trăit timp de secole cuprins de atmosfera rece și violentă a Evului Mediu, inspirând mai mult teamă decât dragoste. În întreaga istorie a fortăreței, poate că «nimeni nu și-a închipuit că odată va locui într-însa o inimă primitoare, că florile o vor înconjura, că verdețea de eternă tinerețe îi va acoperi vechile ziduri, că sălile ce n-au cunoscut decât zăngănitul zalelor vor răsună de râsete de copii». ¹ Însă, ca într-o poveste, o regină romantică i-a dat castelului ceva nemaîntâlnit până atunci: «dragostea marelui ei suflet». ²
«Vechile ziduri au azi o nouă însemnătate, ele primesc acum prieteni în loc să respingă dușmani». ³*

„Ultima romantică”⁴, Regina Maria a României, a cunoscut Branul în timpul unei excursii înainte de primul război mondial⁵. Castelul părăsit i-a amintit de fortărețele medievale din Anglia copilăriei sale: „Nu are nici o năzuință de frumusețe, nici de arhitectură deosebită; este numai un castel de luptă, puternic și primitiv”⁶.

Într-o lucrare memorialistică, Regina recunoaște că și-a dorit să posedă castelul din momentul în care l-a văzut pentru prima oară.⁷ După terminarea războiului, una din primele vizite peste munți a fost la Bran. Deoarece în trecătoare se desfășuraseră lupte aprige, Regina s-a interesat de soarta fortăreței: „Mă întrebam dacă mai există, temându-mă că ar fi putut să fie nimicită. Spre marea mea mulțumire, cetatea rămăsese neatinsă”. Dincolo de poarta cetății a găsit o „curticică interioară închisă peste tot de ziduri înalte și foarte groase, străpunse ici și colo de mici ferestre; galerii șubrede de lemn, unele așezate chiar sub acoperiș, se află dedesubtul acestor ziduri. Trepte strâmte și știrbite duc în diferite turnuri, în numeroasele săli boltite, joase, spoite în alb, iar altele cu tavane de grinzi grele; edificiul întreg e de o soliditate de necrezut, în bună stare și nicidecum în ruină, dar cu totul părăginit și golit”⁸.

¹ Arhiducesa Ileana, *Bran*

² *Ibidem*

³ *Ibidem*

⁴ Pe larg în Hannah Pakula, *The last romantic. A biography of Queen Marie of Roumania*, New York, 1984

⁵ Regina Maria, *Casele mele de vis*, 1930, p. 6

⁶ Idem, *Dinainte și după război*, extras din „Convorbiri literare” 1/1924 și 1/1925, Librăria SOCEC & Co. SA, București, 1925, p. 26

⁷ *Ibidem*

⁸ *Ibidem*, p. 27-28

În vara anului 1920, Regina Maria venea des de la Sinaia la Bran.⁹ La 5 octombrie 1920, familia regală sosește pentru prima oară în vizită oficială la Brașov.¹⁰ La scurt timp după aceasta, „din cea mai bună sursă“, ziariștii „Gazetei de Transilvania“ erau informați că familia regală își dorea o reședință în Transilvania și că „dacă gestul primăriei orașului Brașov n-ar întârzia, Familia Regală nu va ezita să-l accepte (castelul Bran – n.n.), mai ales că farmecele naturale ale Branului au cucerit ochii de artist ai Reginei noastre“¹¹.

„Sursa“ poate fi generalul Traian Moșoiu, care vizitează Branul și Brașovul, după ce fusese chemat la Peleş, imediat după vizita regală.¹² Originar din Bran, generalul devenise un apropiat al familiei regale în timpul marelui război.¹³

În toamna anului 1920, deoarece primăria Brașovului era deținută în continuare de către sași, românii s-au temut că foștii stăpâni ai Branului vor respinge ideea donației. Tensiunea a crescut după dezvoltarea că, în timpul războiului, autoritățile locale au oferit castelul împăratului austro-ungar Carol al IV-lea.¹⁴

Pentru că istoriografia săsească transformase Castelul Bran într-un simbol al prezenței teutone în Țara Bârsei, comunității săsești îi era greu să accepte ideea transformării acestuia într-o reședință a Reginei României Mari, deși era evident că Brașovul suporta cu greu costurile întreținerii și restaurării monumentului.

Presiunile politice făcute de comunitatea românească, la insistențele anturajului regal, au determinat consiliul orașenesc să voteze o rezoluție favorabilă donației. Se pare că Regina nu a cunoscut culisele obținerii acestei decizii. Ea considera că gestul brașovenilor s-a datorat dorinței acestora de a proteja castelul părăsit, cedându-l „în mâini care să-l îngrijească și să-l deștepte la o viață pe care nu o mai trăise până aici“¹⁵.

La 1 decembrie 1920, de ziua Marii Uniri, în ședință festivă, la propunerea primarului, Dr. Karl Ernst Schnell, consiliul orașenesc al Brașovului decide în unanimitate să ofere „Maiestății Sale Regina Maria a României Mari străvechiul castel al Branului, atât de bogat în amintiri istorice (...), ca semnul profunde venerații și al sentimentelor neclintite dinastice ale orașului nostru“¹⁶. În după-amiaza aceleiași zile, hotărârea este anunțată telegrafic la Cotroceni.¹⁷ Donarea Branului se dorea un gest de prețuire față de „marea Regină care usucă lacrimile văduvelor și orfanilor, îmbărbătează pe cei deznădăjduiți, întinde ajutor și mângâiere celor ce zac în suferință și împrăștie binecuvântare pretutindena unde își îndreaptă pașii și prin toate acestea cucerește cu un avânt

⁹ *Gazeta de Transilvania*, nr. 250, 28 noiembrie 1920

¹⁰ *Ibidem*, nr. 210, 5 octombrie 1920

¹¹ *Ibidem*, nr. 250, 28 noiembrie 1920

¹² *Ibidem*, 3 noiembrie 1920

¹³ General Traian Moșoiu (născut la Bran în 1868 – mort la Bran la 15 august 1932)

¹⁴ *Gazeta de Transilvania*, nr. 250, 28 noiembrie 1920

¹⁵ Regina Maria, *Dinainte și după război*, p. 30

¹⁶ Arhiva Muzeului Bran, *Actul de donație al Castelului Bran* (1 decembrie 1920)

¹⁷ *Gazeta de Transilvania*, nr. 253, 3 decembrie 1920

irezistibil inimile populației țării întregi¹⁸. Brașovenii sperau că o reședință regală la Bran „va aduce avantaje deosebite Branului, țăranilor noștri dezghețați și Brașovului însuși“. Astfel, „viitorul acestei regiuni pare a străluci într-o aureolă deosebită“¹⁹.

În cartea funciară a Judecătoriei Zărnești, titlul de proprietate cu „titlul de donațiune“ pentru castelul și contumacia Bran, grădina castelului, șură, trei case de lemn, fâneață și pădure a fost primit de Regina Maria la 23 mai 1923.²⁰ În anul 1922, donația brașovenilor a fost completată de darul Bisericii Ortodoxe din Bran, un teren situat peste râul Turcu²¹, proprietate extinsă de Regină la 6 mai 1930, prin cumpărarea de la familia Diener a terenului dintre zidurile de apărare²². În anul 1925, comunele brănene au dăruit Reginei pădurea Măguricea și „clădirile cancelariei“, fostul sediu al plasei Bran (mutat la Zărnești).²³ Și pentru că avea o „patimă într-adevăr românească“²⁴ să stăpânească cât mai mult pământ, până în 1938 Regina Maria a cumpărat mai multe terenuri și păduri în satele brănene Moeciu de Jos, Poarta, Șimon și Predeal (Predeluț)²⁵.

Dar cine este noua stăpână a Branului, persoana pentru care brașovenii și brănenii au făcut aceste gesturi atât de importante?

Regina Maria s-a născut la 20 octombrie 1875, la Eastwell Park, în comitatul Kent din Marea Britanie. Părinții săi erau Alfred de Edinburgh și Saxa-Coburg-Gotha, fiul Reginei Victoria a Marii Britanii și Maria, Mare Ducesă de Rusia, fiica Țarului Alexandru al II-lea. În primăvara anului 1892, Principesa Maria îl cunoaște pe Principele Ferdinand, moștenitorul prezumtiv al Coroanei României. La 10 octombrie 1892, la Sigmaringen, în castelul părinților mirelui, este deja oficiată căsătoria Principelui Ferdinand cu Principesa Maria. O lună mai târziu, tânăra pereche ajunge în România (10 ianuarie 1893). În același an, la Peleş, se naște Carol, primul copil al perechii princiare (3 octombrie 1893). Viitorii suverani vor mai avea încă cinci copii: Elisabeta (n. 29 septembrie 1894), Marioara (n. 27 decembrie 1899), Nicolae (n. 5 august 1903), Ileana (n. 23 decembrie 1908) și Mircea (n. 21 decembrie 1912). La 27 septembrie/10 octombrie 1914 moare Regele Carol I al României; îl urmează la tron nepotul său, Ferdinand (11 octombrie). În timpul primului război mondial, familia regală, luptând și suferind alături de supușii săi, câștigă un loc deosebit în inimile românilor. Regele Ferdinand și Regina Maria devin un simbol al luptei pentru înfăptuirea României Mari.

În timpul tratatelor de pace de la Paris, Regina Maria și-a câștigat o mare notorietate prin relațiile cu diferite personalități publice din Anglia, Franța, S.U.A., precum și prin relațiile de familie. Activitatea diplomatică și opera de caritate desfășurată în timpul războiului reprezintă tot atâtea motivații pentru gesturile de admirație oferite Reginei de poporul său.

¹⁸ Arhiva Muzeului Bran, *Actul de donație al Castelului Bran* (1 decembrie 1920)

¹⁹ *Gazeta de Transilvania*, nr. 250, 28 noiembrie 1920

²⁰ *Decizia Consiliului Orășenesc Brașov* nr. 20598/1 decembrie 1920; *Decizia Prefecturii Județului Brașov* nr. 239/24 februarie 1921 (CF 614 Poarta – Judecătoria Zărnești)

²¹ *Hotărârea Consistoriului arhidiecezan* nr. 57/1922; *Contractul de donațiune* din 1 ianuarie 1923, intabulat la 8 decembrie 1923 la Judecătoria Zărnești (CF 614 Poarta)

²² *Contractul de vânzare-cumpărare* din 5 mai 1930, intabulat la 6 mai 1930 la Judecătoria Zărnești (CF 614 Poarta)

²³ *Adresa* nr. 94/15 noiembrie 1925; intabulare la 5 decembrie 1929 la Judecătoria Zărnești (CF 614 Poarta)

²⁴ Regina Maria, *Casele mele de vis*, p. 1

²⁵ Judecătoria Zărnești: CF 337 Moeciu de Jos, CF 930 Șimon, CF 679 Poarta și CF 137 Predeal

Transformarea Branului în reședința particulară a Reginei Maria a avut urmări deosebite pentru brăneni: castelul a devenit „un protector al bunăstării și un sfetnic pentru necazurile lor”²⁶.

Imediat după ceremonia înmânării actului de donație, desfășurată la Cotroceni, Regina Maria vine la Bran.²⁷ Semnul prezenței Reginei în reședință era ridicarea steagului regal pe turnul dreptunghiular.

La 1 decembrie 1922, Regina Maria aduce ajutoare copiilor săraci și înființează un cămin la spitalul „Principesa Elisabeta” din Bran.²⁸ În vara anului 1924, ea a făcut câteva ascensiuni pe Măgura și a vizitat bisericile celor 10 comune, acordând fiecăreia câte un ajutor de 2.000 lei.²⁹

În scurt timp, Regina Maria a transformat darul brașovenilor în reședința sa favorită. Implicarea Reginei în viața comunității brănene a dovedit că gestul brașovenilor a fost deosebit de inspirat și era demn de urmat. Astfel, în primăvara anului 1924, o delegație din Râșnov, condusă de prefectul Brașovului, Dr. Ioachim Ciurea, sosește la București pentru a prezenta Principelui moștenitor Carol documentele de proprietate pentru cetatea țărănească săsească din localitate.³⁰

În 1924, viitorul Rege Carol al II-lea declara presei franceze că una dintre marile sale dorințe ar fi să mute capitala României la Brașov. Pentru Prinț principalul avantaj al orașului transilvănean era situarea pe linia Orient-Expres-ului, în apropierea reședinței regale de vară de la Sinaia, într-un cadru natural caracterizat ca „unul dintre cele mai frumoase peisaje din lume”. Reconstruit, orașul ar fi devenit un „nou Versailles”³¹.

Brașovenii nu vor uita aprecierea arătată de Prinț și, la 11 februarie 1932, într-o ședință festivă ținută în „Sala Sfatului” din Brașov, îi înmânează actele de împroprietărire pentru castelul de pe Straja.³²

Toată viața, Regina Maria a avut o adevărată patimă pentru a clădi, pentru a amenaja locuințe. Pentru Regina romantică amenajarea reședinței de la Bran a fost „o întâmplare minunată și, cu aceiași însuflețire niciodată domolită” s-a apucat să o „chivernisească”³³.

Organizarea reședinței începe încă din anul 1921. La 7 octombrie 1921, Mareșalul Curții Regale ordona începerea lucrărilor la grădina reședinței și la curtea interioară a castelului.³⁴ În primăvara anului 1922, a fost angajat un grădinar din Brașov, Petru Conrad, care îngrijea și pădurea castelului.³⁵ Pe 30 iunie 1922 au fost cumpărați pomi fructiferi pentru grădina reședinței: 40 meri, 20 peri, 50 vișini, 70 coacăzi, 25 pruni.³⁶

La poalele dealului cetății, în locul „grădinii castelanului” s-a amenajat un parc, conceput în stil englezesc, cu alei curbe, terase largi în formă de amfiteatru, bănci de piatră, arcade înecate de verdeață, fântâni și pavilioane decorate cu vase și statuete. La 17 iulie 1922, mareșalul Curții Regale, generalul de divizie Paul Angelescu, nota: „M. S. Regina și-a exprimat dorința să se construiască la Bran o seră de flori și o mică grădină de trandafiri (...) lucrările vor fi executate de arhitectul-șef

²⁶ Marie of Roumania, *Brana the beloved in The country that I love*, Londra, 1925, p. 173

²⁷ *Ibidem*

²⁸ *Gazeta de Transilvania*, nr. 15, 24 ianuarie 1923

²⁹ *Ibidem*, nr. 79, 25 iulie 1924

³⁰ *Ibidem*, nr. 48, 11 mai 1924

³¹ *Ibidem*, nr. 98, 19 august 1924

³² *Ibidem*, nr. 12, 11 februarie 1932

³³ Regina Maria, *Casele mele de vis*, p. 6

³⁴ Arhiva Națională Istorică Centrală (în continuare ANIC), *Fond Casa Regală*, Castele și Palate, Castelul Bran, dosar

3/1920-1921, f. 5-6

³⁵ *Ibidem*, dosar 4/1922, f. 3, f. 11; dosar 5/1922, f. 8

³⁶ *Ibidem*, dosar 5/1922, f. 17

Liman³⁷. Sera a fost construită de firma Klof & Co din Codlea. Tot de aici erau primite răsăturile de flori.³⁸ În toamna aceluiași an, a fost adus un vagon de plante de la reședința regală Copăceni.³⁹ Din 1929, parcul a fost înzestrat și cu specii rare de plante, comandate la Erfurt și Reading (Anglia).⁴⁰ În anul 1923, în zona vechii vămi, au fost amenajate grădina de trandafiri, de lângă „casa de baie“, o grădină de flori lângă seră și grădina de zarzavaturi situată lângă școală.⁴¹ În anul 1925, administrația reședinței începe „unificarea celor șapte grădini ale parcului regal din Bran“⁴². O parte din florile reședinței erau vândute în București, la florăriile aflate în blocurile „Malaxa“ și „Mica“ din Calea Victoriei.⁴³

Pe locul mlaștinii de la poalele dealului cetății a fost amenajat un lac, populat cu păstrăvi aduși de la o fermă din Făgăraș.⁴⁴ În septembrie 1932, la dorința Reginei, directorul vânătorilor regale, col. August Spiess din Sibiu, pleacă în Delta Dunării, la lacul Sinoe, pentru a prinde trei lebede pentru lacul reședinței din Bran. Între cheltuielile „expediției“ sale, Spiess cere decontarea „bacșișului dat la doi grăniceri pentru două zile de ajutor la prinderea lebedelor“⁴⁵.

În 1920, castelul Bran, îndeosebi curtea interioară, era într-o avansată stare de degradare, încât generalul Eugen Zwiedinek, administrator al bunurilor Reginei, aprecia gestul brașovenilor ca pe un adevărat „cadou al Danaidelor“. Vreme de 20 de ani, adică până în 1941, aveau astfel să se cheltuiască peste 100 milioane de lei.⁴⁶ Dar Regina era fascinată de noua reședință. O poveste romantică devenea realitate. O ajută într-aceasta și Carol Liman (Karel Liman), arhitectul său preferat. El se ocupase de amenajarea reședințelor regale și princiare române încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea. După planurile sale fusese construit castelul Pelișor de la Sinaia. Refacerea castelului Bran a fost ultima sa mare realizare profesională, căci în 1929 avea să se stingă. După moartea lui Liman, conducerea lucrărilor a fost preluată de fostul său adjunct, arh. H. Ernest.

Atrasă de ambianța istorică, Regina încearcă să descopere o veche artă părăsită, să creeze decorul unei legende eroice „pe care simte că o trăiește și care tocmai îi dă un farmec neîmpărtășit cu nimeni“⁴⁷. Nepriceperea în arta arhitecturii n-o intimidează, dimpotrivă, pare s-o stimuleze; înclinațiile artistice native îi anulează orice teamă în fața greutăților ce o așteptau.

Schimbările sugerate de Regină n-au afectat înfățișarea exterioară de tip medieval a cetății. Ce a făcut arhitectul Liman, vegheat de Regină? „Am început să dau viață zidurilor moarte, să dau suflet vechii cetăți care nu trăise niciodată într-adevăr. Am trezit-o din lunga toropeală, am făcut dintr-un lucru orb un cămin cu ochi mulți privind spre lume“⁴⁸. Branul a devenit locuibil, s-a creat un confort sigur, vechile guri de tragere au fost transformate în ferestre, a fost lăsată mai multă lumină, i s-au reparat galeriile șubrede, s-au creat noi camere în diverse colțuri ciudate și uriașul pod al castelului a fost transformat în spații locuibile. Însă totul fără a-i lua din măreție, cu grijă pentru a se păstra austeritatea și aspectul vechi al locului. Regina Maria recunoaște că „... n-am făcut nimic care să-i ia înfățișarea feudală, n-am prefăcut iuțea scăriilor, n-am înălțat acoperișul pridvoarelor, nici

³⁷ *Ibidem*, dosar 5/1922, f. 21

³⁸ *Ibidem*, dosar 5/1922, f. 36

³⁹ *Ibidem*, dosar 5/1922, f. 42

⁴⁰ *Ibidem*, dosar 14/1929, 17/1932, 23/1938

⁴¹ *Ibidem*, dosar 5/1922, f. 68

⁴² *Ibidem*, dosar 8/1925, f. 11

⁴³ Narcis Dorin Ion, *Castele, palate și conace din România*, vol. I, București, 2002, p. 62

⁴⁴ ANIC, *Fond Casa Regală, Castele și Palate, Castelul Bran*, dosar 2/1920, f. 3-4

⁴⁵ *Ibidem*, dosar 17/1932, f. 76

⁴⁶ *Ibidem*, dosar 27/1941, f. 15-18

⁴⁷ Nicolae Iorga, *Regina Maria*, Ed. Porțile Orientului, Iași, 1996, p. 22

⁴⁸ Regina Maria, *Casele mele de vis*, p. 6

n-am îndreptat odăile strâmte. Ușile au rămas atât de joase încât intrând ești silit să-ți pleci capul, pereții sunt groși de mai mulți coți, grinzile grele încing tavanele care nu sunt boltite și atâtea niveluri te întâmpină în castel încât anevoie știi la ce cat te afli⁴⁹.

Podul castelului a fost mansardat, creându-se un nou nivel (al IV-lea). În partea de sud a fost scos în consolă și lucrat în paiantă, după model bavarez. El se regăsește la balconul construit pe latura nordică și în curtea interioară. Tot la nivelul IV a fost construită o terasă cu deschidere spre sud. Turnului porții îi sunt adăugate câteva anexe interioare și exterioare. Între turnul porții și curtină este interpus un mic turn rotund.

În 1931, pe latura nordică, la etajul III, cu intrare din salonul de muzică, meșterul Jozsef Schnell a construit un balcon cu piatră de Câmpulung⁵⁰, iar spre curtea interioară a fost amenajată o loggie, aranjată ca „sufragerie de vară”⁵¹.

În timpul lucrărilor de amenajare la salonul de muzică, spre marea încântare a Reginei, a fost descoperită o scară interioară secretă, săpată în stâncă⁵², care făcea legătura între podul castelului și etajul I. După reamenajare, cu ajutorul acestei scări, Regina ajungea din apartamentul său (etajul I) direct în biblioteca reședinței (salonul de muzică – etajul III).

Lumea de poveste a castelului este întregită de aspectul curții interioare: o mișcare continuă de volume și linii, o succesiune armonioasă de arcade, toate însoțite de o invazie florală. Zidurile sunt îmbrăcate în iederă și viță sălbatică și decorate cu statuete din piatră.

Pe coridorul de strajă au fost păstrate, pentru forma neobișnuită, câteva topfhöle – guri de tragere cu dublă deschidere.

Curtea interioară a fost împărțită în două terase. Pe terasa de sus, în locul fântânii castelului, a fost amenajat un mic bazin, populat cu păstrăvi. În vara anului 1937, fântâna a fost secată și în puțul său s-a instalat un ascensor „Stigler”, care coboară 57 m, până la baza dealului. Accesul la platforma de jos se face printr-un tunel, cu intrare dinspre parcul regal. Amplasarea ascensorului s-a încheiat la 3 iulie 1937 și a fost făcută de firma „Frații Pörn” din București.⁵³

Lângă donjon a fost construit un turnuleț rotund, iar turnului pulberăriei i s-a adăugat un corp ce adăpostește o scară de acces la coridorul de strajă. La parterul turnului, în camera de altădată a

⁴⁹ *Ibidem*

⁵⁰ ANIC, *Fond Casa Regală*, Castele și Palate, Castelul Bran, dosar 16/1931, f. 14

⁵¹ Ioan Moșoiu, *Branul și cetatea Branului. Monografie istorică, geografică, turistică, pitorească, descriptivă*, București, 1930, p. 97

⁵² Cf. Ioan Chițu (Poarta-Bran), fost ucenic în echipa de tâmplari care a restaurat reședința.

⁵³ ANIC, *Fond Casa Regală*, Castele și Palate, Castelul Bran, dosar 21/1936, f. 65 și dosar 22/1937, f. 31

tunarului, a fost amenajată o capelă. Pereții acesteia sunt pictați în anul 1927 de către Artur Verona.⁵⁴ Pe peretele din dreapta intrării a fost pictată scena depunerii jurământului de către Regina Maria ca Regină a României Mari, în anul 1922, la Alba-Iulia. Pe peretele din stânga, Regina Maria, îmbrăcată în costum medieval de Doamnă a Țării, dăruiește Castelul Bran copiilor săi, Ileana și Nicolae, îmbrăcați și ei în straie domnești, într-o scenă copiată după imaginile ctitorilor de lăcașuri sfinte din lumea medievală românească. Imaginea pare a fi transpunerea unei fantezii a suveranei, care în această perioadă vine la Bran însoțită de cele mai multe ori de copiii săi, Ileana și Niky (Nicolae).⁵⁵ În anul 1933, capela a fost restaurată de Otto Potpecan-Müller, un „pictor de firme și vopsitor“ din Brașov.⁵⁶ Din 1940 capela adăpostește mormântul ultimului copil al Reginei, Prințul Mircea, mort de febră tifoidă la 2 noiembrie 1916.

În anul 1930 au fost pictate grinzile de la „Salonul Regelui“.⁵⁷ La toate ferestrele castelului sunt așezate obloane pictate cu însemnele heraldice ale provinciilor istorice românești, ale Casei Regale române și ale altor case domnitoare înrudite cu aceasta. În anul 1932, Otto Potpecan-Müller execută opt obloane „vopsite și pictate“.⁵⁸

Pretutindeni unde a amenajat un interior, Regina Maria și-a pus amprenta personalității sale, a căutat să-și impună „stilul“. Iar ea avea o adevărată patimă de a împodobi camerele într-un chip neobișnuit și original. În spatele zidurilor groase ale castelului, Regina a colecționat un ciudat amestec de lucruri vechi cu lucruri mai mult sau mai puțin rustice: sculpturi, icoane vechi și alte obiecte de cult, covoare orientale și carpete țărănești, vase de bronz și aramă, oale țărănești din mai multe țări; lăzi și dulapuri, vechi mese grele de stejar, scaune, canapele și paturi. „Am scotocit în toate colțurile uitate ale castelului Peleş pentru a găsi vase persane și argintărie veche care trebuiau să se armonizeze cu Branul în vechime și ciudățenie“.⁵⁹ Rezultatul a fost transformarea castelului într-un „mic muzeu plin de comori rare aduse din toate țările“.⁶⁰

Tot mai legată de Bran, Regina aranjează chiar și la Pelișor „două odăi românești, care aduc Branul în locuința mea oficială, două odăi boltite, albe, cu tavanuri joase, cu stâlpi bătrânești de piatră și cu acel ceva fără nume, care a ajuns «stilul» meu“.⁶¹

⁵⁴ *Ibidem*, dosar 10/1927, f. 24

⁵⁵ ANIC, *Fond Casa Regală*, Regele Carol II-personale, V, dosar 411/1927, f. 1-8

⁵⁶ ANIC, *Fond Casa Regală*, Castele și Palate, Castelul Bran, dosar 18/1933, f. 65

⁵⁷ *Ibidem*, dosar 15/1930, f. 31

⁵⁸ *Ibidem*, dosar 17/1932, f. 5

⁵⁹ George Duca, *Maria Regina*, cap. 2, apud Hannah Pakula, *op. cit.*, p. 310; Diana Fotescu, *Bran – reședința particulară a Reginei Maria*, în „Studii și comunicări“ (III), Arad, 1996

⁶⁰ Regina Maria, *Casele mele de vis*, p. 6

⁶¹ *Ibidem*, p. 12

Pentru încălzirea camerelor castelului, Liman a construit cămine, fiecare dintre acestea fiind acordat la mărimea și stilul camerei. Căminele au colțuri și rafturi ieșite în afară, pe care își găseau locul potrivit oale și căni țărănești, „de parcă ar fi fost acolo dintodeauna”⁶².

Apoi, florile au împodobit și castelul. Acestea apar strălucind pe văruiala zidurilor sau pe mesele și lăzile învechite, în adâncul ambrazurii ferestrelor sau ivite din ciudate nișe decupate în grosimea zidurilor. Toate galeriile au cutii cu mușcate stacojii și jumătate din curtea interioară a fost transformată într-o mică grădină pavată. „Florile răsar pretutindeni, în oale uriașe de lut sau în căldărușe și căni de metal și parcă le place să împestrițeze zidurile albe cu boiurile lor înflăcărare; nu e casă să-i fie mai dragi florile decât micul și bătrânul castel al Branului. Noaptea când toate luminile sunt aprinse, el stă pe cer ca o umbră de basm găurită de sute de flăcări”⁶³.

În 1930, castelul avea următoarea schemă⁶⁴: Parter: intrarea mare, hol spre curte, sufrageria regală, capela, sufrageria personalului, bucătăria, cămara; Etajul I: Apartamentul Reginei Maria, în care „căminuri decorează pereții, alături de vase vechi de lemn, tip rusc, frumos incrustate sau de lut ars, care atârnă de cuiere sau de polițe; ici colo firide în zid conținând cărți; icoane vechi în stil bizantin, potire de aur și argint, candelabre și sfeșnice cu lumânări de ceară, iconostase și statuete sculptate în lemn. Pe jos covoare românești, mai ales basarabene”⁶⁵.

Apartamentul era împărțit în: hol, toaleta veche, salonul galben, în care „culoarea dominantă a mobilierului și a stofelor moderne care le îmbracă este cea galbenă”⁶⁶, salonul mare, dormitorul Reginei, în care găsim un „sompțuos covor chinezesc”⁶⁷, toaleta nouă și baie; Etajul II: fostul Apartament al Regelui Ferdinand: antreu, dormitorul mic, dormitorul mare, salonul, camera „Doria”, camera tiroleză de trecere. În dormitorul mare găsim cea mai frumoasă piesă de mobilier a reședinței, un pat

cu baldachin decorat cu elemente specifice barocului și Renașterii, un cadou primit de Regina Maria de la actrița bucureșteancă Marioara Voiculescu⁶⁸; Etajul III: anticamera salonului de muzică, dormitor în stil săsesc pentru musafiri, odăița-birou în stil săsesc, salonul de muzică, terasa de lângă salon (loggia) și apartament pentru musafiri. La acest etaj, cea mai importantă încăpere este „salonul de muzică cu biblioteca mare spațioasă. Pe doi pereți are dulapuri pline cu cărți, frumos legate din toate domeniile, iar deasupra lor sunt așezate numeroase vase. Ici un fotoliu, colo o masă pe care zac cărți, albume și opere d-ale M. Sale Regina Maria, precum și diferite caiete de muzică. Ca mobilier: cămin cu lavițe împrejurul vetrei, prin colțuri divane acoperite cu învelitori moderne și pianul ca

⁶² Idem, *Bran the beloved*, p. 169

⁶³ Idem, *Casele mele de vis*, p. 6

⁶⁴ ANIC, *Fond Casa Regală*, Castele și Palate, Castelul Bran, dosar 115/1930, *Inventarul castelului din Bran* (1930)

⁶⁵ Ioan Moșoiu, *op. cit.*, p. 98-99

⁶⁶ *Ibidem*, p. 97

⁶⁷ *Ibidem*, p. 99

⁶⁸ Conform informației furnizate de muzeograful Sorin Pop, în Arhiva Muzeului Bran există o scrisoare a moștenitorilor Marioarei Voiculescu, care confirmă donația.

instrument muzical. Plafonul de lemn e susținut de doi stâlpi de lemn, în formă de coloană, incrustați la capitele, iar pe jos covoare și piei de urși⁶⁹; Etajul IV și donjon: camera de musafiri a Prințului Nicolae, apartamentul Prințesei Mașka (Marioara), salonul Prințului Nicolae, camera Lupin, camera lacheilor, camera fostă Liman (argintăria), camera H. Kopkow; Turnul rotund: apartamentul Prințesei Ileana – salon, toaletă, anticameră și dormitor.

Paza reședinței era efectuată de Legiunea de Jandarmi Brașov.⁷⁰

În iulie 1928, Societatea Anonimă Română „Energia” preda un proiect pentru instalația de apă rece și de scurgere. Se propunea amenajarea în podul castelului a unui rezervor de fier pentru apă (2,5 m lungime, 2,25 m lățime și 1,64 m înălțime) așezat pe o schelă de fier profilat.⁷¹ În anul 1929, se introduc conducte de apă și instalații sanitare. Lucrările sunt efectuate de firma „Siebeg” din Mediaș. În castel sunt instalate boilere pentru apă caldă.⁷²

După 1930, amenajarea castelului fiind aproape terminată, pe domeniu se construiesc câteva clădiri destinate atât familiei regale și administrației, cât și oaspeților.

În septembrie 1929, Carol Liman propunea „transformarea unei simple șure în salon de ceai”⁷³. Planul a fost aprobat de Regină și, în primăvara anului 1930, în parcul regal a fost ridicată o casă din bârne de lemn. „Casa de Ceai” a fost folosită ca locuință pentru Regină și loc de desfășurare a petrecerilor intime din familia regală. Între noua clădire și bucătăria castelului funcționa un funicular. În vara anului 1930, în fața salonului de ceai este așezată o cruce de piatră.⁷⁴

În aceeași perioadă, în parc a fost construită o „Casă a Suitei”, cu 6 camere pentru cazarea oaspeților.⁷⁵

Încăperile vechilor clădiri ale văzii sunt transformate acum în locuințe pentru personal, garaje, magazii, camera corpului de gardă și camere de oaspeți⁷⁶, pentru cei care „nu-i erau prieteni intimi, dar cărora dorea să le ofere o vacanță la munte, în aer proaspăt”⁷⁷. În apropierea acestor clădiri au mai fost ridicate o căsuță pentru oaspeți, denumită „Bun venit!”, casa copiilor Arhiducesei Ileana și casa Asociației Creștine a Femeilor din România, patronată de Regina Maria, ca și casa coloniilor de vară ale numitei societăți, căminul pregătit pentru vacanțele fetelor care „au ca ursită lucrul aspru în locuri fără aer”⁷⁸.

În 1932, pe terenul dintre Măgura Branului și râul Turcu, începe construirea microhidrocentralei din Bran.⁷⁹ Uzina electrică este dotată cu două generatoare (marca „Siemens” și „A.E.G.”) și două turbine (marca „Frith”). Turbinele cu o capacitate de 80 CP, comandate casei „Voith” din St. Polten, au fost puse în funcțiune la 29 august 1932. A doua zi, după ce a fost terminată montarea generatoarelor electrice, Franz Simbach, reprezentantul firmei „Voith”, comunica Reginei că: „lumina electrică produsă de acest grup hidro-electric este conform dorinței dumneavoastră, fixă

⁶⁹ Ioan Moșoiu, *op. cit.*, p. 101

⁷⁰ ANIC, *Fond Casa Regală*, Castele și Palate, Castelul Bran, dosar 137/1932-1933, f. 95

⁷¹ *Ibidem*, dosar 11/1928, f. 33

⁷² *Ibidem*, dosar 12/1928-1929, f. 135; dosar 13/1928-1929, p. 48, dosar nr. 13/1939, f. 142

⁷³ *Ibidem*, dosar 13/1929, f. 142; dosar 15/1930, f. 31

⁷⁴ *Ibidem*, dosar 115/1930, f. 98; dosar 23/1938

⁷⁵ *Ibidem*, dosar nr. 13/1929, f. 142

⁷⁶ *Ibidem*, dosar 23/1938

⁷⁷ Ileana, Prințesă de România, Arhiducesă de Austria, *Trăiesc din nou*, Ed. Humanitas, București, 1999, p. 178-179

⁷⁸ Regina Maria, *Casele mele de vis*, p. 12; Asociația Femeilor Creștine (A.C.F.) a fost înființată în 1919, la Iași și București, după modelul asociațiilor YWCA din Anglia, S.U.A. și Franța. Regina Maria a fost președintele de onoare, iar Maria Filipescu, soția omului politic Nicolae Filipescu, președintele executiv.

⁷⁹ ANIC, *Fond Casa Regală*, Castele și Palate, Castelul Bran, dosar 137/1932-1933, f. 95

fără oscilațiuni și de o frumoasă intensitate luminoasă⁸⁰. Întreaga furnitură a fost predată în „perfectă stare“ la 5 septembrie 1932.⁸¹ Instalația electrică a fost executată de firma „Robert Roth“, „magazin special de electricitate“ din Brașov.⁸² Regina a ordonat administratorului reședinței din Bran acordarea curentului electric în mod gratuit pentru iluminatul străzilor din Bran, Moeciu și Șimon și pentru școlile și bisericile acestor sate. Lumina electrică a fost asigurată la un preț foarte ieftin și locuitorilor din Bran. Din aceste încasări erau întreținute uzina și instalațiile acesteia.⁸³ La dorința Reginei, din plusul de încasări, la fiecare Crăciun, erau cumpărate cadouri pentru „populația sărmană din Bran“⁸⁴.

Atrasă de bisericile ortodoxe, deoarece considera că aici găsește „mai multă taină decât în orice alte locașuri de rugăciune“⁸⁵, Regina Maria aduce în 1932, la picioarele Măgurii Branului, o bisericuță din lemn⁸⁶ descoperită în septembrie 1928 pe Valea Mureșului, în satul Luceriu⁸⁷. Bisericuța de lemn, „foarte frumos lucrată“, construită în 1731, rămasă neîncăpătoare pentru credincioșii din Luceriu, care ridicaseră o biserică nouă de piatră, a fost donată la sfârșitul lunii septembrie 1928 „bunei noastre Regine-văduve pentru ca să o așeze lângă castelul din Bran“⁸⁸.

Deși reședința a dobândit toate atributele modernității specifice perioadei interbelice, amenajarea sa s-a făcut separat de toate convențiunile obișnuite la Curtea Regală, încercând să se deprindă ceva peste noțiunea de trai confortabil: plăcerea de a trăi într-o lume veche, plăcere pe care Regina dorea să o împartă doar cu cei care au înțeles farmecul romantic al Branului. Cineva de-o vârstă cu Regina, vizitând castelul, a clătinat din cap și a remarcat despre această nepractică locuință: „La anii tăi!“. Supărată, Regina a replicat: „Dar îl iubesc și cu aceasta am spus totul“⁸⁹. Și dacă la cei de vârstă sa nu mai găsea dragostea romantică pentru descoperire și aventură, Regina lua la Bran pe copiii săi și pe tinerii lor prieteni, pe cei care „nu văd altceva decât farmecele comorii mele!“⁹⁰.

Încă nu există nici o dovadă scrisă a trecerii Regelui Ferdinand. Totuși, reședința a fost vizitată de oaspeți importanți: Marea Ducesă Kiril (august 1924)⁹¹, Regina Sofia a Greciei și fiica sa, Princesesa Irina (noiembrie 1925)⁹², cumnatul Reginei Maria, Principele Wilhelm de Hohenzollern (martie 1927)⁹³, liderul național-țărănist Ion Mihalache (la

⁸⁰ *Ibidem*, dosar 17/1932, f. 74

⁸¹ *Ibidem*, dosar 17/1932, f. 75

⁸² *Ibidem*, dosar 17/1932, f. 96-100

⁸³ *Ibidem*, dosar 20/1935, f. 7

⁸⁴ *Ibidem*

⁸⁵ Regina Maria, *Stella Maris, cea mai mică biserică din țară*, în „Boabe de grâu“, an I, nr. 9, 1930, p. 6

⁸⁶ ANIC, *Fond Casa Regală, Castele și Palate, Castelul Bran*, dosar 16 /1931, f. 44; 49; dosar 17/1932, f. 30

⁸⁷ *Gazeta de Transilvania*, nr. 101, 30 septembrie 1928

⁸⁸ În anul 1954, comuniștii au demontat lăcașul și l-au mutat la reședința Patriarhiei Ortodoxe Române din Jercălăi – Urlați (Prahova).

⁸⁹ Marie of Roumania, *Brana the beloved*, p. 167

⁹⁰ Idem, *Dinainte și după război*, p. 33

⁹¹ *Gazeta de Transilvania*, nr. 85, 2 august 1924

⁹² *Ibidem*, nr. 114, 11 noiembrie 1925

⁹³ *Ibidem*, nr. 23, 2 martie 1927